

PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI VE SOSYAL ONAY İHTİYACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

A REVIEW OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PROBLEMATIC INTERNET USE AND NEED FOR SOCIAL APPROVAL

Emine Nur Aydoğmuş

Araş.Gör., Atatürk Üniversitesi, enur.aydogmus@atauni.edu.tr

Meva Demir

Araş.Gör., Atatürk Üniversitesi, meva.demir@atauni.edu.tr

Özet

Çağımızın en önemli buluşlarından biri olarak kabul edilen internetin yoğun kullanılması, son zamanlarda pek çok farklı disiplinden araştırmacıların internet ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmasına zemin oluşturmuştur. Yapılan bazı araştırmalar, internetin, çocuk, ergen ve genç yetişkinlerin gelişimleri ve yaşamlarına katkılar sağladığını göstermekle birlikte, internetin uzun süreli ve kontrolsüz kullanımı, fiziksel, akademik, mesleki, bilişsel, psiko-sosyal ve gelişimsel açıdan bir takım sorunlara da yol açmaktadır. Problemlerli internet kullanımının önemli bileşenlerinden birisinin sosyalleşme arayışı olması nedeniyle, bu iki kavram arasındaki ilişkinin bu çalışmayla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin problemlerli internet kullanımı ile sosyal onay ihtiyaçları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu 2016-2017 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 262 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada Problemlerli İnternet Kullanım Ölçeği (PİKÖ) ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal onay ihtiyacı ile problemlerli internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $R=0.371$, $R^2=0.138$, $p<.01$. Tüm alt değişkenler, problemlerli internet kullanımındaki toplam varyansın yaklaşık %14'ünü açıklamaktadır. Araştırma sonucuna göre sosyal onay ihtiyacı ve problemlerli internet kullanımı arasındaki anlamlı ilişki, birçok internet kullanıcısının, sosyal ihtiyaçların başında gelen, onay alma boyutunun internet aracılığıyla karşılamaya çalıştıklarını destekler niteliktedir..

Anahtar Kelimeler: Sosyal Onay İhtiyacı, Problemlerli İnternet Kullanımı, Üniversite öğrencileri

Abstract

The intense use of the internet, which is considered to be one of the most important inventions of our age, has provided the ground for researchers from many different disciplines to carry out various studies on the internet. While some research shows that the internet contributes to the development and life of children, adolescents and young adults, long-term and uncontrolled use of the internet also leads to a number of problems in terms of physical,

academic, professional, cognitive, psycho-social and developmental aspects. Because one of the important components of problematic internet use is the search for socialization, the relationship between these two concepts is intended to be revealed through this study. In this study, the relationship between problematic internet use and need for social approval in university students was investigated. The study group consists of 262 undergraduate students studying at Erzurum Atatürk University in 2016-2017. In order to collecting data, Problematic Internet Use Scale and Need For Social Approval Scale are used. According to the research findings, there is a significant correlation between the need for social approval and the problematic internet use, $R=0.371$, $R^2=0.138$, $p<.01$. All sub variables explain about 14% of the total variance in problematic internet use. According to the research conclusion, the significant relationship between the need for social approval and problematic internet use supports that many internet users try to meet their social needs through the internet, which is one of the most important aspects of their social needs.

Key Words: Need for social approval, Problematic internet use, University student

I.GİRİŞ

Hiç şüphesiz internet, çağımızın en önemli buluşlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Internet World Stats'ın yapmış olduğu araştırmaya göre, Haziran 2016 itibariyle dünya nüfusunun %50.1'ine tekabül eden yaklaşık 3,6 milyar kişi internet kullanmaktadır.¹

Ülkemizde de, TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verilerine göre, 2015 Nisan ayı itibariyle internet kullanım oranı geçen yıla göre %2 artış göstererek %55,9 olup, ülke genelinde internet erişim imkânına sahip hanelerin oranı da %69,5 olmuştur. 2015 yılının ilk üç ayında, kullanıcıların %80,9'u interneti, sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma amacıyla kullandığı belirtilmiştir.²

Yine aynı araştırmanın verileri göstermektedir ki, bilgisayar ve internet kullanım oranları 2016 yılı Nisan ayında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %54,9 ve %61,2 'dur. Bu oranlar erkeklerde %64,1 ve %70,5 iken, kadınlarda %45,9 ve %51,9'dur.

Tüm bu veriler birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki, ülkemizde ergen ve genç yetişkinler interneti yoğun bir biçimde kullanmaktadır.

İnternetin yoğun kullanılması, son zamanlarda pek çok farklı disiplinden araştırmacıların internet ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmasına zemin oluşturmuştur. Yapılan bazı araştırmalar, internetin, çocuk, ergen ve genç yetişkinlerin gelişimleri ve yaşamlarına katkılar sağladığını göstermektedir. Bu bağlamda, araştırmacılar internet, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırarak akademik başarıyı artırmakta (Tuncer, 2001), bilgisayar oyunlarının bilişsel gelişimi desteklemekte (Subrahmanyam, Smahel ve Greenfield, 2006), ve yüz yüze iletişimin sahip olmadığı, bazı kullanıcılar için avantaj sağlayan psikolojik ve sosyal ortam yaratmaktadır (McKenna ve Bargh, 2000; McKenna, Green ve Gleason, 2002).

¹ <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

² <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>

Bunun yanı sıra, internetin uzun süreli ve kontrolsüz kullanımı, fiziksel, akademik, mesleki, bilişsel, psiko-sosyal ve gelişimsel açıdan bir takım sorunlara yol açmaktadır. (Balkaya Çetin, 2014)

1.1 Kuramsal Yaklaşımlar

“İnternet bağımlılığı” terimini ilk kez kullanan Psikiyatr Dr. Ivan Goldberg (1996), Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)’nın 1994’te yayınladığı DSM-IV’de yer alan alkol bağımlılığı tanı ölçütlerinden faydalanarak patolojik internet kullanımını nitelendirmek için, göstergeler geliştirmiştir (Balcı ve Gülnar 2009; Esen 2010).

Kimberly S. Young (1996) ise, Amerikan Psikoloji Derneği’nin yıllık toplantısında, DSM-IV’ün “patolojik kumar oynama” tanı ölçütlerinden uyarladığı göstergeleri kullanarak, “internet bağımlılığı”ni ortaya atmıştır. Yine aynı göstergeleri kullanarak klinik vakalar bildirmeye başlamış ve ardından bağımlı internet kullanıcılarının tedavisi için İnternet Bağımlılığı Merkezi’ni kurmuştur (O’Reilly, 1996; Griffiths, 1999).

Literatüre ilk olarak “internet addiction” adıyla giren bu kavram, internetin aşırı kullanımı ve bu aşırı kullanımın yol açtığı sorunları ifade için kullanılmaktadır. Daha sonraları farklı araştırmacılar ve klinisyenler, aşırı internet kullanımı ve bununla ilişkili davranışlar için, problemlerli internet kullanımı (promblematic internet use), patolojik internet kullanımı (pathological internet use), internet bağımlılığı (internet dependency), internet bağımlılığı bozukluğu (internet addiction disorder), aşırı internet kullanımı (excessive internet use), internet istismarı (internet abuse), gibi farklı kavramların kullanımını tercih etmişlerdir. (Young, 1998; Beard ve Wolf, 2001; Chou ve ark., 2005; Young ve Case, 2004; Yang ve ark., 2005). Kavram farklılıkları nedeniyle, alanyazında terminolojik bir sorun olarak yer alan internet bağımlılığının, ölçünlü bir tanımı olmamakla birlikte, araştırmacılar böyle bir olgunun varlığını kabul etmektedirler (Chou ve ark. 2005).

Griffiths’e (1995; 1998) göre internetin aşırı kullanımı her durumda sorunsala işaret etmeyebilir, teknoloji bağımlılıkları, kimyasal olmayan davranış tabanlı bağımlılıklar kapsamında değerlendirilir. Kısıtlı da olsa yapılan bir takım incelemeler göstermektedir ki; bazı bireylerin aşırı internet kullanımı gerçek bir bağımlılık ve gerçek bir kaygı kaynağı olarak nitelendirilebilir. Ayrıca yazar, internet kullanımının, televizyon izleme gibi pasif bir bağımlılık değil, saplantılı bir şekilde kumar oynama gibi aktif bir bağımlılık olduğunu ve davranış tabanlı bağımlılıkların bir alt türü olduğunu ifade etmektedir (aktaran, Chou ve Hsiao 2000).

Kandell (1998), problemlerli internet kullanımını “internete bağlandıktan sonra, çevrim içi yapılan uğraştan müstakil olan psikolojik bağımlılık” şeklinde tanımlamıştır.

Hansen (2002) ve Soule ve arkadaşları (2003) ise, internet bağımlılığının, sanal seks bağımlılığı, sanal ilişki/arkadaşlık bağımlılığı, ihtiyaç dışı bilgi yükleme bağımlılığı, kumar/oyun bağımlılığı ve bilgisayar bağımlılığı gibi alt türlerine dikkat çekmişlerdir (Balcı ve Gülnar 2009; Esen 2010).

Goldberg (1996)’ in problemlerli internet kullanımı için kullandığı tanı ölçütleri temelde şunlardır: (1)çevrim içi geçen zamanı artırma isteği, (2)ağla ilgili kurulan düşlemler, (3)planlanandan daha uzun süre çevrim içi olma, (4)süreklilik arz eden fiziksel, sosyolojik ya da psikolojik sorunlara sahip olma ve/ya bu sorunlara rağmen internet kullanımına devam etme, (6)internet kullanımını kontrol etmek yahut tamamen kesmek için tekrar eden başarısız

girişimlerde bulunma ve (7)aşırı internet kullanımı nedeniyle toplumsal, eğitsel veya dinlenceye yönelik etkinliklerden uzaklaşma (DiNicola 2004).

Young (1998) ise, bağımlılık derecesindeki internet kullanımını, patolojik kumar oyununa benzetmekte ve şu tanı ölçütlerini işaret etmektedir: (1)zihnen sürekli internet ile meşgul olma, (2)doyuma ulaşmak için ağda geçirilen süreyi uzatma, (3)internet kullanımını azaltma ya da sonlandırma gibi durumlarda tekrar eden başarısız denemelerde bulunma ve/ya depresif duygu durumu yaşama, (4)yakın ilişkileri, mesleki ve/ya eğitim alanındaki fırsatları kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya olma, (5)yakın çevresine ve terapistte çevrim içi kalma süresi ile ilgili yalan söyleme ve (6)sorunsaldan uzaklaşmak için internet kullanımına başvurma. Yazar, patolojik internet kullanımını en sınırlı ifadesiyle, “madde kullanımını içermeyen bir çeşit dürtü kontrol bozukluğu” olarak tanımlamaktadır.

Chou ve Hasio (2000)’nun “problemlili internet kullanımı” kavramından söz edebilmek için öne sürdüğü şartlar ise, bireyin; hayatındaki en önemli faaliyetin internet kullanımı olması ve düşünce sistemini baskılaması, çevrim içi olma durumunu gerçek dünyadan kaçış gibi deneyimlenmesi, tatmin olmak için ağda uzun vakitler geçirmesi, çevrimdışı olduğunda kendisini huzursuz hissetmesi, aşırı internet kullanımının sosyal ilişkilerinde çatışmaya yol açması ve internet kullanımını kontrol etme denemelerinin başarısızlıkla sonuçlanması şeklinde sınırlandırılabilir.

Suler (1999) ‘in öne sürdüğü patolojik internet kullanımına ilişkin temel kriterler ise, internet kullanımının; kişinin hayatındaki, fiziksel, kişisel, kişiler arası ve manevi ihtiyaçlardan bir ya da bir kaçını karşılaması, karşılanmamış ihtiyaçların altındaki yoksunluğu gidermesi, nitelikli etkinlik arayışına erişim imkanı sağlaması, işlevselliği etkilemesi, bunaltıya yönelik duygulanımlara yol açması şeklinde sıralanabilir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar ve vaka bildirimlerindeki artış göstermektedir ki, artan internet kullanımı, bazı kullanıcılarda bir bağımlılıktan söz edilebilecek boyutlara ulaşmaktadır. Bu sebeple bazı araştırmacılar internet bağımlılığının DSM-V’te yer alabilecek bir bozukluk adayı haline geldiğinden söz etmektedirler. (Block, 2008)

Bu kavramını literatüre kazandıran bir başka önemli ruhbilimci Goldberg ise, kişinin altta yatan başka rahatsızlıkları nedeni ile problemlili internet kullanımı gösterdiğini ve internet bağımlılığının tek başına bir hastalık olmayıp, bir başka hastalığın belirtisi şeklinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir.³

İnternet bağımlılığı bozukluğunun DSM-V’te yer alması için çaba göstermiş olan ruhbilimci Young (2001) ve Young’a destek veren bazı araştırmacılar, internet bağımlılığı bozukluğunun, resmi makamlarca tanınması durumunda sigorta şirketlerinin internet bağımlılığı danışmanlığı ve tedavisi için ödenek ayırmalarının daha kolay hale geleceği görüşündedirler.⁴ Block (2008) da, internet bağımlılığının tanı kriterlerinin tanımlanması için artan çabalar neticesinde, internet bağımlılığının DSM-V’te kompulsif-impulsif spektrum bozuklukları başlığı altında yer alması gerektiği görüşünü savunmuştur.

Block (2008)’a göre, internet bağımlılığı, (1)zaman algısının yitimi ile ilişkilendirilen aşırı internet kullanımı, (2)internet erişiminin engellenmesi durumunda kızgınlık, gerginlik ve/ya depresif semptomlar içeren geri çekilme, (3)daha iyi bilgisayar, yazılım yahut daha fazla çevrim içi olma ihtiyacı hissetme, (4)sosyal çevre ile çatışma, yalana başvurma, sosyal

³ <http://medicalxpress.com/news/2006-11-experts-debate-internet-addiction.html>

⁴

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet_ba%C4%9F%C4%B1ml%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1#G.C3.BCn.C3.BCm.C3.BCzdeki_durum

izolasyon ve (5)başarıda azalmaya bağlı olumsuz geri tepmeler gösterme gibi başlıca bağımlılık bileşenlerini içermektedir.

“İnternet bağımlılığı” kavramı, terminolojideki popülaritesini sürdürse de, internetin aşırı kullanımını doğru olarak yansıtmadığı ve diğer kimyasal tabanlı bağımlılık türlerindeki fiziksel yoksunluk gibi semptom ve davranışları içermediği için (Beard ve Wolf, 2001) bu kavramın internet aşırı kullanımından doğan sorunların kapsamına tam olarak karşılık geldiğini söylemek güçleşmektedir (Ceyhan, 2011).

Alanyazında ilk olarak “internet addiction” şeklinde kullanılan kavram klinik bir kavram olmaması nedeniyle yerini daha çok “pathological internet use” kavramına bırakmakta ve bazı araştırmacılar tarafından da “addiction” kavramı yerine “problematic” ve “pathological” kavramlarına yönelimin olduğu görülmektedir (aktaran, Günüş ve Kayrı, 2010).

Nitekim, bütün öneri ve elştrilere rağmen, Amerikan Psikiyatri Birliğı (APA), “internet bağımlılığı”nı ayrı bir hastalık olarak ele almamış ve internet bağımlılığı tanı kriterlerini DSM-V’te yayımlamamıştır. Buna karşın, “İnternet oyun oynama bozukluğu” (İnternet gaming disorder), Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı’nın beşinci revizyonunda, ileri araştırmalar gerektiren durumların sınıflandığı üçüncü kısma eklenmiştir.

Tablo 1’de, problemler internet kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaların neticesi olarak yer alan semptomlar gösterilmektedir (Sally 2006).

Tablo 1. Problemler İnternet Kullanımı Belirtileri

GRUP	BELİRTİLER
DAVRANIŞSAL ETKİLER	<ul style="list-style-type: none">• Giderek artan çevrimiçi zaman geçirme ihtiyacının gözle görülür hale gelmesi (tolerans geliştirme)• Planlanandan daha uzun süre ve daha sık ağda olma• İnternet etkinliklerinde uzun zaman harcama• Kullanım miktarı hakkında yalan söyleme• Zihnin sürekli internetle meşguliyeti• Sorunlardan kaçmak için interneti kullanma• Kişinin internet kullanımına bağlı, fiziksel, psikolojik, mesleki/eğitsel, sosyal problemleri olduğu bilmesine karşın, internet kullanımına devam etme
FİZİKSEL VE RUHSAL ETKİLER	<ul style="list-style-type: none">• İnternet kullanımının sonuçlarından kaygı duyma ve internetle ilgili saplantılı düşünme (geri çekilme)• İnternet kullanımını denetim altına alma veya sonlandırma isteğı duyma• Aşırı internet kullanımına bağlı, dolaşım sistemi ve ortopedik bazı rahatsızlıklara eşlik eden, baş ağrıları, görme zayıflıkları ve konsantrasyon eksikliği, hatırlama güçlükleri bazı mental problemlerde artış• Durgunluk, kızgınlık, panik atak gibi bazı duygu-durum değişikliklerinde artış
SOSYAL ETKİLER	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal, mesleki/eğitsel veya boş zaman etkinliklerden uzaklaşma• İş yerinde/okulda artan bir gerilime eşlik eden rekabet neticesinde verimliliğın düşmesi• Çalışılan vakitlerin uzaması ve boş vakitlerin azalması

Kaynak: Balcı ve Gülnar, (2014). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*

1.2 Problemlı İnternet Kullanımıyla İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar

Alanda yapılan ilk çalışmalardan biri Scherer (1997) tarafından Teksas Üniversitesi'nde eğitim gören 531 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Katılımcılara sorulan on sorudan en az üçünü olumlu yanıtlayan 49 kişi (yüzde 13) bağımlı olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, katılımcıların % 13'ü, internet kullanımlarının kendi akademik çalışmalarına ve mesleki başarılarına engel olduğunu bununla birlikte sosyal hayatlarına müdahale ettiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %2si ise internetin hayatlarını tamamiyle olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Yine araştırma sonuçları internet bağımlısı kişilerin oyunlar, bültenler, sohbet odaları vb. hizmetleri kullandıklarını ve daha çok online ilişkiler aradıklarını göstermektedir. – Balcı Gülnar

Young (1998)'ın yürütmüş olduğu bir başka çalışmada ise, internet bağımlısı olarak belirlenen 396 kullanıcının haftada 38.5 saat çevrim içi oldukları ve bunların, 157'sinin erkek, 239'unun kadın olduğu saptanmıştır. Yazara göre, internetin aşırı kullanımı öğrencilerde akademik bazı sorunlara yol açmaktadır.

Niemz ve arkadaşları (2005)'nin yürüttüğü, Nottingham Trent Üniversitesi'nden 371 İngiliz öğrencinin katılmış olduğu çalışmada, katılımcıların yüzde 18.3'ünün patolojik internet kullanım semptomları gösterdikleri belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre problemlı internet kullanımı olan bireyler, diğerlerine kıyasla akademik, sosyal ve kişilerarası ilişkilerinde daha fazla problem yaşamaktadırlar. – Balcı Gülnar

Işık (2007)'ın Gazi Üniversitesi'nden 563 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırma, katılımcıların sosyal çevre ile ilişkileri üzerinde etkilerini belirlemeye yöneliktir. Katılımcıların internet kullanım sonrası arkadaşlarıyla, ailesiyle ve eş/sevgili ile iletişimlerinde bir kayıp yaşayıp yaşamadıkları üzerine verdikleri cevaplara göre, aile ile yüz yüze iletişimlerinde kayıp yaşayanların oranı % 21.9 la ilk sırada, bu kaybı arkadaşlarıyla yaşayanların oranı %18.4'le ikinci sırada yer alırken, eş/sevgili ile ilişkilerde kayıp yaşayanların oranı yüzde 5.9'la son sırada yer almıştır.

Balcı ve Gülnar (2009)'ın Selçuk Üniversitesi'nde öğrenimini sürdüren 953 öğrenciyle gerçekleştirdikleri çalışmada, katılımcıların yüzde 23.2'si internet bağımlılığı belirtisi göstermişlerdir. Araştırma bulgularına göre internet bağımlıları, bağımlı olmayanlara nazaran interneti daha uzun süre kullanmakta ve internete daha çok güven duymaktadır.

Oktan (2014)'ın, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 319 kız 144 erkek olmak üzere toplam 463 öğrenci ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise, problemlı internet kullanımı ile yalnızlık arasında pozitif yönlü bir ilişki varken, algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Yukarıdaki literatür taraması ışığında elde edilen verilere göre, problemlı internet kullanımının bireyin, sosyalleşme ihtiyacı ile ilişkisi dikkat çekici düzeydedir (Bayraktutan, 2005; Esen, 2007; Grohol, 1999). Birey bu ihtiyacı gidermek için, dış dünyada elde edemediği sosyalleşmeyi, sanal ortama taşımak istemekte ve internet kullanımı bu amaçla diğerlerinden farklılık göstermektedir. İnternet vasıtasıyla sosyal etkileşim kurmak isteyen bireyler, yüz yüze etkileşime sıcak bakmamakta (Caplan, 2002) ve internet bağımlılığı riskinin tetiklenmesiyle toplumdan uzaklaşabilmektedir (Thatcher & Goolam, 2005).

Dış dünyada olduğu gibi, bireylerin internet üzerinden sağladıkları sosyal etkileşimlerde de uyuma yönelik davranışlara ve diğerlerinin beklenti ve yargılarına önem verdikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda bireyin diğerlerinin onayını araması ve onaylanmamaktan kaçınmaya çalışmasını içeren bir kavram olan sosyal onay ihtiyacının (Leite ve Beretvas, 2005) öne çıkması beklenebilir.

Sosyal onay ihtiyacı, hayatı pek çok alanda etkileyen bir ihtiyaç olup, içinde yaşadığımız kültürle şekillenmekte ve kişilerin yaşamları üzerinde belirgin etkileri olduğu düşünülmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016)

Sosyal onay ihtiyacı, ilk olarak “sosyal beğenirlik” kavramı ile gündeme gelmiştir. Bireylerin kendilerini olumlu bir biçimde sunma eğilimleri araştırmacıların dikkatini çekmiş (Johnson ve Van De Vijver, 2003) ve sosyal onay ihtiyacına yönelik çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.

İlk olarak Crowne ve Marlow’un (1964), ele aldığı ve geliştirdiği ölçekte yüksek sosyal onay ihtiyacı, kültürel olarak onaylananları yapma ve onaylanmayanları yapmama olarak tanımlanmış, düşük sosyal onay ihtiyacı ise daha yüksek bağımsızlık ve daha düşük motivasyonla tanımlanmıştır. (aktaran, Karaşar ve Öğülmüş, 2016)

Sosyal onay kavramını, bir ihtiyaç (Crowne ve Marlow, 1964), onaylanma isteği (Jones, 1969) ve motivasyon kaynağı (Bernstein, 2011; Karaşar ve Öğülmüş, 2016) olarak ele alan farklı görüşler bulunmakla birlikte, sosyal bir varlık olarak insanın etkili ve yakın ilişkiler geliştirmeye yönelik duyduğu ihtiyaç sebebiyle, sosyal onayın için bir ihtiyaç olarak ele alınmasının daha uygun olduğu düşünülmektedir.

Suler (1996), internet bağımlılığını açıklamada Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinden yararlanmışır. Yazara göre kişinin sanal ağda yaptığı çeşitli etkinlikler, ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ihtiyaçlara karşılık gelmektedir. Hiyerarşinin üçüncü basamağını oluşturan sosyalleşme ihtiyacı, başkaları ile ilişki kurma ve ait olma ihtiyaçlarını kapsar. Sosyal onay ihtiyacının da aynı zamanda aidiyet ihtiyacı ile ilintili olduğu düşünüldüğünden (Kaban Kadioğlu, 2013) internet üzerinden bir sosyalleşme çabasının, sosyal onay ihtiyacı ile ilişkili olduğu varsayılabilir. Çünkü bilinmektedir ki, sosyal onay, kişiye saygınlık kazandığını, değerli ve önemli olduğunu hissettirmeye yönelik bir duygudur. Yaşadığı toplum içinde sosyal onay almak isteyen bireyler, onay görecekları sosyal gruplara dâhil olmak isterler. (Kaban Kadioğlu, 2013)

Suler (1996) de, benzer şekilde, bu ihtiyacı gidermek isteyen bireylerin, internet üzerinden çevrim içi topluluklarla temas ederek, ilişkiler kurabildiklerini belirtmektedir. Kurulan ilişkilerin devamı ve sosyalleşme ihtiyacının giderilmesi için internet kullanımını bağımlılık derecesine gelebilmektedir.

Tanhan ve Mukba (2014), sosyal onay ihtiyacının bağımlı bir kişiliğin özelliği olarak ele alınabileceğini vurgulamaktadırlar. İnternet bağımlılığının da önemli bileşenlerinden birisinin sosyalleşme arayışı olması nedeniyle, bu iki kavram arasındaki ilişkinin bu çalışmayla ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Tüm toplumlarda problemlerli internet kullanımının gerek yetişkinler gerekse ergenler için önemli bir tehdit olduğu bilinmektedir. (Ceyhan, 2008b). Bu araştırma ile ergenlikten yeni çıkarak, genç yetişkinliğe adım atmış olan üniversite öğrencilerinin, problemlerli internet

kullanımının önlenmesine katkı sağlamak ve buna ek olarak sağlıklı internet kullanımının yaygınlaşmasına destek olmak amaçlanmıştır.

Sonuç itibariyle, bu çalışma, problemlı internet kullanımına ilişkin değişkenleri ortaya koymak ve bu yolla problemlı internet kullanım düzeyi yüksek üniversite öğrencilerinin karakteristik özelliklerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Bu araştırmada, problemlı internet kullanımının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin yanı sıra, sosyal onay ihtiyacının problemlı internet kullanımı üzerindeki yordama gücü incelenmiştir.

Bu problem kapsamında, şu alt problemlere yanıt aranmıştır: “Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?” ve “Başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma ihtiyaçları üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?”

II.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımının, cinsiyet ve sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiş olan betimsel bir çalışmadır.

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın çalışma grubu 2016-2017 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi’nde bulunan Edebiyat Fakültesi (%29.8), Sağlık Bilimleri Fakültesi (%22.1), İletişim Fakültesi (%16), Eğitim Fakültesi (%17.2) ve Fen Fakültesi’nde (%14.9) öğrenim gören 262 lisans öğrencisinden oluşmaktadır.

2.3 Veri Toplama Araçları

2.3.1 Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKÖ):

Ceyhan ve diğerleri (2007) tarafından üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanım düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Beşli Likert tipi, 33 maddeden oluşan ölçeğin puanlaması 33 ile 165 puanları arasında değişmektedir. Puanların yüksekliği, bireylerin internet kullanım düzeylerinin, hayatlarını olumsuz bir biçimde etkilediğine ve internet bağımlılığına ilişkin bir patolojiye işaret etmektedir.

Yapılan faktör analiziyle, ölçeğin “internetin olumsuz sonuçları”, “sosyal fayda/sosyal rahatlık” ve “aşırı kullanım” şeklindeki üç alt faktörden oluştuğu ve toplam varyansın %48.96’sını açıkladığı belirtilmiştir. Bu üç faktörün iç tutarlılık katsayıları .93, .84 ve .73 olarak bulunurken, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur.

2.3.2 Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ):

Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından, üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaç düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, beşli Likert tipi olup, toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Yapılan açımlayıcı faktör analiziyle, ölçeğin “başkalarının yargılarına duyarlılık”, “sosyal geri çekilme” ve “olumlu izlenim bırakma”

şeklindeki üç alt faktörden oluştuğu ve toplam varyansın %45'ini açıkladığı belirtilmiştir. Bu üç faktörün iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla, .83, .80 ve .80 olarak bulunurken, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler üzerinde analiz işlemine geçmeden önce verilerin analize uygunluğu incelenmiştir. Veriler üzerinde parametrik analizleri gerçekleştirebilmek için ilk aşamada verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı inceleme altına alınmıştır. Bunun için kolmogorov smirnov testinden, z testinden, histogam grafiğinden ve çarpıklık basıklık değerlerinden yararlanılmıştır. İlgili analizler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmış sonraki aşamada da analiz kısmına geçilmiştir.

Problemlerli internet kullanımı ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir. Sosyal onay ihtiyacının problemlerli internet kullanımı üzerindeki yordayıcı etkisi ise çoklu doğrusal regresyon analizi ile belirlenmiştir.

III. BULGULAR

3.1 Korelasyon Analizi

3.1.1 Problemlerli İnternet Kullanımı ile Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 2. Problemlerli İnternet Kullanımı ile Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişki

		1	2	3	4	5	6	7
1. İnternetin olumsuz sonuçları	r	1						
	p							
2. Sosyal fayda	r	.815	1					
	p	.000						
3. Aşırı kullanım	r	.546	.382	1				
	p	.000	.000					
4. Toplam problemlerli int.	r	.972	.892	.646	1			
	p	.000	.000	.000				
5. Başkalarının yar. duyarlılık	r	.056	.081	.074	.074	1		
	p	.369	.193	.233	.231			
6. Sosyal geri çekilme	r	.338	.383	.121	.352	.422	1	
	p	.000	.000	.050	.000	.000		
7. Olumlu izlenim bırakma	r	.243	.289	.147	.269	.569	.681	1
	p	.000	.000	.017	.00	.000	.000	

Araştırmada problemlerli internet kullanımı ile sosyal onay arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizine bakıldığında internetin olumsuz sonuçları ile sosyal geri çekilme ($r = .338$, $p = .000$) ve olumlu izlenim bırakma ($r = .243$, $p = .000$) arasında; sosyal fayda ile sosyal geri çekilme ($r = .383$, $p = .000$) ve olumlu izlenim bırakma ($r = .289$, $p = .000$) arasında; aşırı kullanım ile olumlu izlenim bırakma ($r = .147$,

p= .017) arasında; problemlı internet kullanımını toplam puanı ile sosyal geri çekilme (r= .352, p= .000) ve olumlu izlenim bırakma (r= .269, p= .000) arasında pozitif yönde anlamlı birer ilişki bulunmuştur.

3.2 Regresyon Analizi

3.2.2 Sosyal Onay İhtiyacının İnternetin Olumsuz Sonuçlarını Yordama Gücü İle İlgili Bulgular

Tablo 3. İnternetin Olumsuz Sonuçlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata β	β	t	p
Sabit	20.829	4.262	-	4.887	.000
Başkalarının Yargı. Duyarlık	-.309	.158	-.139	-1.960	.051
Sosyal Geri Çekilme	.808	.194	.331	4.157	.000
Olumlu İzlenim Bırakma	.247	.224	.097	1.102	.271

$$R = 0.357 \quad R^2 = 0.127$$

$$F = 12.558 \quad p = .000$$

Başkalarının yargılarına duyarlık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma değişkenleri birlikte, internetin olumsuz sonuçları ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0.357$, $R^2=0.127$, $p<.01$. Adı geçen üç değişken birlikte, İnternetin Olumsuz Sonuçlarındaki toplam varyansın yaklaşık %13'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin internetin olumsuz sonuçları üzerindeki görelı önem sırası; sosyal geri çekilme, başkalarının yargılarına duyarlık ve olumlu izlenim bırakmadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise söz konusu değişkenlerden yalnızca sosyal geri çekilme değişkenin önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

3.2.3 Sosyal Onay İhtiyacının Sosyal Faydayı Yordama Gücü İle İlgili Bulgular

Tablo 4. Sosyal Faydanın Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata β	β	t	p
Sabit	11.917	2.328	-	5.119	.000
Başkalarının Yargı. Duyarlık	-.177	.086	-.142	-2.051	.041
Sosyal Geri Çekilme	.486	.106	.357	4.579	.000
Olumlu İzlenim Bırakma	.181	.122	.127	1.481	.140

$$R = 0.403 \quad R^2 = 0.162$$

$$F = 16.645 \quad p = .000$$

Başkalarının yargılarına duyarlık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma değişkenleri birlikte, sosyal fayda ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0.403$, $R^2=0.162$, $p<.01$. Adı geçen üç değişken birlikte, sosyal faydadaki toplam varyansın yaklaşık %16'sını açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin sosyal fayda üzerindeki görece önem sırası; sosyal geri çekilme, başkalarının yargılarına duyarlık ve olumlu izlenim bırakmadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise söz konusu değişkenlerden başkalarının yargılarına duyarlık ve sosyal geri çekilme değişkenlerinin önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

3.2.4 Sosyal Onay İhtiyacının Aşırı Kullanımı Yordama Gücü İle İlgili Bulgular

Tablo 5. Aşırı Kullanımın Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata _B	β	t	p
Sabit	16.053	1.462	-	10.981	.000
Başkalarının Yargı. Duyarlık	-.012	.054	-.016	-.220	.826
Sosyal Geri Çekilme	.032	.067	.040	.476	.634
Olumlu İzlenim Bırakma	.107	.077	.129	1.394	.164

$$R = 0.151 \quad R^2 = 0.023$$
$$F = 1.996 \quad p = .115$$

Başkalarının yargılarına duyarlık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma değişkenleri birlikte, aşırı kullanım ile anlamlı bir ilişkiye rastlanmamaktadır, $R=0.151$, $R^2=0.023$, $p>.01$.

3.2.5 Sosyal Onay İhtiyacının Toplam Problemlili İnternet Kullanımını Yordama Gücü İle İlgili Bulgular

Tablo 6. Toplam Problemlili İnternet Kullanımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata _B	β	t	p
Sabit	48.800	7.111	-	6.863	.000
Başkalarının Yargı. Duyarlık	-.498	.263	-.133	-1.892	.060
Sosyal Geri Çekilme	1.327	.324	.323	4.088	.000
Olumlu İzlenim Bırakma	.535	.373	.125	1.432	.153

$$R = 0.371 \quad R^2 = 0.138$$
$$F = 13.714 \quad p = .000$$

Başkalarının yargılarına duyarlık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma değişkenleri birlikte, toplam problemlili internet kullanımını ile anlamlı bir ilişki vermektedir, $R=0.371$, $R^2=0.138$, $p<.01$. Adı geçen üç değişken birlikte, toplam problemlili internet kullanımındaki toplam varyansın yaklaşık %14'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin sosyal fayda üzerindeki görece önem sırası; sosyal geri çekilme, başkalarının yargılarına duyarlık ve olumlu izlenim bırakmadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise söz konusu değişkenlerden yalnızca sosyal geri çekilme değişkeninin önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

IV. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakmanın; internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda ve problemlili internet kullanımını toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Zorbaz ve Tuzgöl Dost (2014) 'un lise öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada da benzer şekilde “sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma” alt boyutunun, problemlili internet kullanımını yordamada pozitif yönde anlamlı olduğu görülmüştür. Caplan'ın (2005) kendini gösterme becerisi düşük olan kişilerin yüz yüze iletişim yerine çevrimiçi (online) iletişimi tercih ettikleri bulgusuyla uyumaktadır. Sheeks ve Birchmeier (2006) çevrimiçi iletişimin, yüz yüze etkileşimin yarattığı kaygı ve endişeyi azalttığını ve utangaç bireylerin bu iletişim biçimlerini daha sık tercih ettiklerini saptamışlardır. Shepherd ve Edelman'ın (2005) üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, internet kullanım sürelerinin oldukça uzun olduğunu ve bu sürenin büyük kısmını sosyal iletişimin oluşturduğunu belirtmişlerdir. Sözü geçen araştırmada öğrencilerin sosyal ilişkilerini internet üzerinden devam ettirmelerinde, sosyal kontrol olmamasının, internet ortamının rahat olmasının ve ağ ortamında kendilerini daha güvenli hissetmelerinin etkili olduğu ifade edilmiştir. Benzer olarak Kraut ve arkadaşları (2002) da kaygısı yüksek ve yalnız bireylerin internet kullanımına daha fazla yöneldiklerini bulmuşlardır. Derlega, Meets, Petronio ve Marquis (1993; akt., Baltacı ve ark., 2012) ve Penebaker (1989; akt., Baltacı ve ark., 2012) internette kişinin kimliğinin gizli tutulabilmesi, bireyin reddedilme ve alay edilme kaygısını azalttığı için, kişilerin ağ ortamında kendini açma davranışını artırdığını savunmaktadırlar. Bu bulgular, olumlu izlenim bırakma ve sosyal geri çekilme alt boyutlarının; sosyal fayda, internetin olumsuz sonuçları ve problemlili internet kullanımını toplam puanı arasındaki pozitif yönlü anlamlı ilişkiyi destekler niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, sosyal onay ihtiyacının “sosyal fayda” alt boyutu ile anlamlı bir ilişki verdiğini göstermektedir. Benzer şekilde Siyez (2015)'in üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu araştırma da onay bağımlılığının sosyal fayda değişkeni ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan üniversite öğrencileri internet ortamından daha fazla sosyal fayda sağlamaktadır. Bu çalışmada, sosyal onay ihtiyacı tüm alt boyutlarıyla birlikte internetin aşırı kullanımını ile anlamlı bir ilişki vermezken, Siyez (2015)'in araştırma bulgularında sosyal faydanın aşırı internet kullanımını ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Diğer yandan dolaylı olarak “olumlu izlenim bırakma” alt boyutu ve aşırı kullanım arasındaki anlamlı ilişki, literatürdeki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. (Balcı ve Gülnar, 2009; Baltacı, İşleyen ve Özdemir, 2012). Suler (1999)'in de öne sürdüğü gibi, internet kullanımının; kişinin hayatındaki,

fiziksel, kişisel, kişiler arası ve manevi ihtiyaçlardan bir ya da bir kaçını karşılaması, kişisel gereksinimlerini gerçek dünyada karşılamada başarısız olan kişilerin, bu gereksinimlerini karşılamak için internete yönelebildikleri, yani sosyal fayda sağladıkları araştırma bulgusu ile örtüşmektedir.

Literatürde sosyal onay ihtiyacı ile patolojik internet kullanımını ele alan bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte Young ve Rodgers (1998) 'ın yürüttükleri bir çalışmada depresyon düzeyinin artması ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve depresyonla ilişkili onay ihtiyacı, reddedilme korkusu ve düşük motivasyonun internet kullanımını artırabileceği ifade edilmiştir. Benzer şekilde, Şahin ve Gülnar'ın (2016) web temelli yaptıkları çalışmada katılımcıların % 83'ünün orta düzeyde depresyon yaşadığını ve depresyonla ilişkili olarak, düşük özgüven, zayıf motivasyon, reddedilme korkusu ve onaylanma ihtiyacının internetin fazla kullanımına katkıda bulunduğu savunulmuştur. Şenormancı ve arkadaşları (2012)'nin yaptıkları bir başka araştırmada ise, internet iletişiminin yüz yüze iletişime göre daha risksiz olması, kişilerdeki onay görme ihtiyacı, reddedilme korkusu, kimliğini gizleyebilme olanağı; depresyonu, sosyal fobisi ve düşük özsaygısı olan kişiler için internetin daha cezbedici olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Shek ve arkadaşları (2012)'nin internette sörf yapmanın, onaylanma ve gerilimin azalması gibi istedik sonuçlar yaratabileceğini, bu sonuçların da internet kullanımının pozitif yönde pekiştirebileceğini belirtmişlerdir.

Son olarak, araştırma sonucuna göre sosyal onay ihtiyacı ve problemlili internet kullanımı arasındaki anlamlı ilişki, Amichai-Hamburger (2007)'nin ileri sürdüğü gibi birçok internet kullanıcısının, sosyal ihtiyaçların başında gelen, yakın ilişki kurma, destek ve onay alma boyutlarını internet aracılığıyla karşılamaya çalıştıklarını destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacının azaltılmasının, problemlili internet kullanımının önlenmesi açısından koruyucu bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Bulguların değerlendirilmesinde araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma sınırlılıklarından biri, araştırmada veri toplama aracı olarak öz bildirim ölçeklerinin kullanılmasıdır. Katılımcılar, araştırmanın varsayımını tahmin ederek, araştırmacının onayına göre şekil alabilir ve kendilerini iyi gösterecek biçimde yanıt verebilirler. Bu sınırlılıklara rağmen, uygulamada sağladığı kolaylık ve ekonomik rahatlığı sebebiyle öz bildirim ölçekleri sosyal bilimler alanında oldukça sık kullanılmaktadırlar (aktaran, Siyez, 2015).

Örneklemin Atatürk Üniversitesi öğrencileri ile sınırlı olması ve katılımcı sayısının 262 olması araştırmanın bir diğer sınırlılığdır.

Üniversite öğrencilerinin bulunduğu çevresel koşulların, problemlili internet kullanımı davranışının oluşmasında etkisi olması nedeniyle (Siyez, 2015), daha sonra yapılacak araştırmalarda çevresel ortamın etkisine ilişkin modellerin test edilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Amichai-Hamburger, Y., & Barak, A. (2009). Internet and well-being. *Technology and psychological well-being*, 34-76.

- Akın, A. (2010). Öz Duyarlık ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39, 01-09.
- Balcı, Ş. ve Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Balkaya Çetin, A. (2014). Ergenlerin İnternet ve Problemlı İnternet Kullanım Davranışlarının Bazı Psiko-Sosyal Özellikler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayraktutan, F. (2005). Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Beck, A. (2001). Bilişsel Danışma Temel İlkeler ve Ötesi. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Bernstein, D. (2013). *Essentials of psychology*. Cengage Learning.
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *American journal of Psychiatry*, 165(3), 306-307.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in human behavior*, 18(5), 553-575.
- Caplan, S. E. (2006). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 10(2), 234-242.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan, A. (2007). Problemlı internet kullanımı ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 387-416.
- Ceyhan, A. A. (2008a). Predictors of problematic internet use on Turkish university students. *Cyber Psychology & Behavior*, 11(3), 363-366.
- Ceyhan, E. (2008b). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 109-116.
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 59-77.
- Chou, C., & Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. *Computers & Education*, 35(1), 65-80.
- Corey, G. (1996). Theory and practice of counselling and psychotherapy. (5.bs) California: Brooks/Cole.
- DiNicola, M. D. (2004). *Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates* (Doctoral dissertation, Ohio University).

- Esen, E. (2010). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: fact or fiction?. *The Psychologist*, 12(5); 246-251
- Grohol, J. (1999). Internet addiction guide. <http://psychcentral.com/netaddiction> adresinden 01.12.2016 tarihinde alınmıştır.
- Goldberg, I. (1996). *Goldberg's message*.
- Günüç, S., ve Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39).
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 107-111.
- Hansen, S. (2002). Excessive Internet usage or 'Internet Addiction'? The implications of diagnostic categories for student users. *Journal of Computer Assisted Learning*.
- Internet World stats: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> 07.12.16 tarihinde edinilmiştir.
- Işık U (2007) Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı, Doktora Tezi, S Ü, Sos. Bil. Enst., Konya.
- Johnson, T. P., & Van de Vijver, F. J. (2003). Social desirability in cross-cultural research. *Cross-cultural survey methods*, 325, 195-204.
- Kadıoğlu, Z. K. (2013). Kitle İletişim Araçlarının Şekillendirdiği Sosyal Kimlikler ve Aidiyet Duygusu Ekseninde Tüketici Davranışları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 45, 101-114.
- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 11-17.
- Karaşar, B., ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American psychologist*, 53(9), 1017.
- Leite, W. L., & Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the Marlowe-Crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140-154.
- McCollum, D. L. (2005). What are the social values of college students?: A social goals approach. *Journal of College and Character*, 6(6).
- McKenna, K. Y., & Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from cyberspace: The implications of the Internet for personality and social psychology. *Personality and social psychology review*, 4(1), 57-75.

- McKenna, K. Y., Green, A. S., & Gleason, M. E. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction?. *Journal of social issues*, 58(1), 9-31.
- Niemz, K., Griffiths, M., & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*, 8(6), 562-570.
- Oktan, V. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı, Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.
- O'Reilly, M. (1996). Internet addiction: a new disorder enters the medical lexicon. *CMAJ: Canadian Medical Association journal*, 154(12), 1882.
- Sally, L. P. M. (2006). *Prediction of internet addiction for undergraduates in Hong Kong* (Doctoral dissertation, Hong Kong Baptist University Hong Kong).
- Scherer, K. (1997). College life on-line: Healthy and unhealthy Internet use. *Journal of College Student Development*, 38(6), 655.
- Shek, D. T., Sun, R. C., & Yu, L. (2013). Internet addiction. In *Neuroscience in the 21st century* (pp. 2775-2811). Springer New York.
- Sheeks, M. S., & Birchmeier, Z. P. (2007). Shyness, sociability, and the use of computer-mediated communication in relationship development. *CyberPsychology & Behavior*, 10(1), 64-70.
- Shepherd, R. M., & Edelman, R. J. (2005). Reasons for internet use and social anxiety. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 949-958.
- Siyez, D. M. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Onay Bağımlılığı ve Empatinin Sosyal Fayda Aracılığıyla Aşırı İnternet Kullanımına Etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 16(1), 30-36.
- Soule, L. C., Shell, L. W., & Kleen, B. A. (2003). Exploring Internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy Internet users. *Journal of Computer Information Systems*, 44(1), 64-73.
- Subrahmanyam, K., Smahel, D., & Greenfield, P. (2006). Connecting developmental constructions to the Internet: Identity presentation and sexual exploration in online teen chat rooms. *Developmental psychology*, 42(3), 395.
- Suler, J. R. (1999). To get what you need: healthy and pathological Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 385-393.
- Şahin, H., İşleyen, F., ve Özdemir, S. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin romantik ilişki durumları ve sosyal ağ kullanımlarına göre etkileşim kaygısı ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2).
- Şahin, M., ve Gülnar, B. (2016). İletişim Korkusu ve İnternet Kullanım İlişkisi: Türkiye'deki Üniversite Öğrencileri Arasında Bir Alan Araştırması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*. 9(2), 5-26.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Güçlü, O., & Şenormancı, G. (2012). The Level of Depression, Self-Esteem and Social Phobia in Patients with Internet Addiction. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 22(1), S22.

Tanhan, F., ve Mukba, G. (2014). Spann-Fischer ilişki bağımlılığı leęi'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 179-189.

Thatcher, A., & Goolam, S. (2005). Development and psychometric properties of the Problematic Internet Use Questionnaire. *South African Journal of Psychology*, 35(4), 793-809.

Tuncer, N. (2001). İnternet: ocuklar ve yasalar. *Türk Ktphanecilięi*, 15(4), 427-435.

Türkiye İstatistik Kurumu [TİK] (2015). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanımı araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/> PreHaberBultenleri.do?id=18660 adresinden 26 Kasım 2016 tarihinde edinilmiştir.

Yang, C. K., Choe, B. M. & Baity, M. (2005). SCL-90-R and 16PF Profiles of Senior High School Students With Excessive Internet Use. *Canadian Journal of Psychiatry*, 50(7), 407.

Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.

Young, K. S. & Case, C. J. (2004). Internet Abuse in the Workplace: New Trends in Risk Management. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(1). 105-111.

Zorbaz, O., ve Dost, M. T. (2014). Lise ęrencilerinin problemleri internet kullanımının cinsiyet, sosyal kayęı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-1).

